

Informační systém banky

Rozvoj bankovního systému a bankovních služeb, ale i řízení činností banky v tržních podmínkách vyžadují přesné a pohotové informace, které mohou zajistit pouze výkonné technické a programové prostředky a kvalitní informační systém banky.

1. Podstata a význam informačního systému banky

Moderní banka se rozhodně nemůže obejít bez kvalitního bankovního informačního systému. Bez něho není možné zajistit řádný chod a fungování banky, provádění bankovních činností, zavádění nejnovějších produktů elektronického bankovníctví, vedení účetnictví, získávání potřebných informací pro činnost a řízení banky a napojení na další informační systémy. Jeho kvalita a bezpečnost jsou jedním ze základních předpokladů konkurenční schopnosti banky.

Základní cíle informačního systému:

- v plné míře automatizovat všechny významné operace banky,
- v co nejvyšší míře vyloučit manuální zpracování,
- racionalizovat tok údajů a zefektivnit management všech obchodních aktivit banky a celkového bankovního managementu.

Informační systém plní v bance tyto úkoly:

- zajišťuje automatizované zpracování bankovních činností,
- umožňuje integrovaný přístup k jednotlivým produktům, nástrojům, transakcím, klientům a vstupům, dává potřebné informace pro řízení a kontrolu všech operací banky na různých úrovních,
- technicky umožňuje vedení účetní evidence banky, poskytuje potřebné informace pro vlastníky banky, potenciální investory, klienty a odbornou veřejnost,
- tvoří databázi pro výkaznictví požadované centrální bankou v rámci bankovního dohledu, pro daňové potřeby a daňovou kontrolu, pro ministerstvo financí a požadované statistiky,
- poskytuje nezbytné informace pro bankovní management, umožňuje vybudování moderního manažerského informačního systému,

- zajišťuje potřebnou komunikaci s bankovním zúčtovacím centrem v oblasti domácího bezhotovostního platebního styku a propojení se systémem SWIFT v rámci zahraničního bezhotovostního platebního styku, potřebné komunikační propojení pro operace s cennými papíry a devizové operace banky,
- zajišťuje zpracování údajů v reálném čase,
- zajišťuje propojení centrály banky s jejími pobočkami a expoziturami, pro jednotlivá bankovní místa vytváří specializovanou informační základnu a zároveň zajišťuje tvorbu a kvalitní fungování centrální databáze.

Pro banku je nezbytné napojení jejího vnitřního informačního systému na některé vnější informační systémy – informační systémy národní banky, informační systémy jiných bank, informační systémy organizátorů obchodů s cennými papíry, informační systémy klientů banky, bankovní zúčtovací centrum, systém SWIFT apod.

V informačním systému banky lze rozlišit následující **druhy informací**:

- *externí* – informace získané pro potřeby externího uživatele /např. měsíční hlášení centrální bance/ nebo které pochází z externího zdroje,
- *interní* – informace, které se získávají uvnitř organizace pro interní uživatele /např. interní výkaz zisků a ztrát/,
- *formální* – ty, jejichž forma nebo způsob předání jsou bankou předepsány /např. formuláře, přehledy/, ve firmě jednoznačně převažují,
- *neformální* – ty, které se nezískávají běžnými formálními cestami,
- *faktické* – informace o faktickém stavu buď v současném okamžiku nebo v některém konkrétním okamžiku v minulosti,
- *budoucí* – informace o stavu, který nastane v budoucnosti,
- *příležitostní* – ty, které se požadují na základě určité události,
- *informace pro daný projekt* – ty, které se poskytují pro potřeby určitého konkrétního projektu,
- *informace o činnosti* – mají sloužit k získání přehledu o všech pravidelně se opakujících procesech v bance či v jejím běžném provozu,
- *informace o prostředí* – pomáhají chápat události a trendy vně banky, mají strategický význam,
- *kvantitativní* – lze je číselně vyjádřit, je to převážná část informací,
- *kvalitativní* – nedají se vůbec nebo jen velmi těžko vyjádřit číselně, přenášejí se slovy, grafy, apod.

Informační systém banky poskytuje údaje sloužící příslušné bance i centrální bance k analýze dosahovaných ekonomických výsledků a k formulaci potřebných závěrů pro fungování každé banky, ale i celé bankovní soustavy bez větších problémů. Srovnatelnost údajů plynoucích z různých bank je zajištěna unifikací a formalizací jejich informačního systému. Banky tak sestavují výkazy, které co do obsahu, členění a formy vymezuje centrální banka, přičemž jednotlivé položky každého výkazu včetně vzájemných vazeb jsou přesně popsány. Věcný obsah informací je dán jednak vlastní potřebou banky, ale i potřebou centrální banky /bankovního dohledu/. Ukazatele musí být vybrány tak, aby umožnily ekonomické hodnocení banky, hodnocení práce managementu a kontrolu dodržování regulativních opatření stanovených centrální bankou. Výběr vhodného informačního systému je pro každou banku těžkým a náročným úkolem. Výsledkem musí být náležitě výkonný systém, vysoce kvalitní jak po stránce hardware, ale zejména software, schopný dalšího rozvoje, který bude brát v úvahu specifika banky, podpoří existující, ale i nové bankovní produkty a aktivity, zkvalitní služby klientům, řízení a konkurence schopnost banky.

2. Vývoj informačních systémů bank

Informační systém bank prošel svým vývojem. Už v 50. letech se v bankách ukázala potřeba výraznějšího nasazení výpočetní techniky, zejména v důsledku růstu účtů a účetních položek. Trvalé příkazy a zúčtování úroků se staly masovým problémem nejenom ve velkých, ale také v malých bankách. K tomu se přidal nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců. Na podporu byly nasazeny mechanické účtovací automaty, neustále se zvyšovalo použití strojů na děrné štítky. Začátkem 60. let se začíná používat magnetická páska a výrazněji se využívá možností počítačů, které vstupují do své „třetí“ generace. Operační systémy, které se v průběhu let postupně vyvíjely, se stávají výkonnostní charakteristikou počítačů. Otevírá se prostor pro integrační způsob zpracování. Vznikají první speciální zařízení pro bankovníctví (jako byla např. konstantní tiskárna, první počítačově řízené stroje jako předzvěst automatizace platebního styku). Roste význam softwaru.

Postupné kroky vývoje informačních systémů bank:

- Původní systém zpracování informačních dat v bankách probíhal prostřednictvím centrálního výpočetního střediska, vybaveného počítači s potřebnou kapacitou.

- Obchodní síť banky byla zpočátku vybavena pouze technikou pro zadávání vstupů do centrálního výpočetního střediska.
- Změna nastala s příchodem personálních počítačů /PC/, vystupujících jako inteligentní „pracovní stanice“ a jako potřebné médium vyvíjejícího se elektronického bankovníctví.
- Změny v aplikačních programech, uskutečněné v 90. letech, umožnily podporu přepážkové oblasti a spojení pracovních míst pomocí sítí.
- Docházelo k postupnému srůstání informačních a komunikačních technik. Informační technika 90. let umožnila budování manažerských informačních systémů a dalších potřebných systémů.
- Trend k nasazení velkých počítačů však nebyl přerušen, přestože se PC na ně stále více tlačily. Současnost ukázala, že centrální velké počítače zatím zůstanou páteří bankovního zpracování dat.
- Dalším trendem bylo postupné srůstání informačních a komunikačních technik.

V současné době se jako nejnovější trendy budoucího technického vývoje, které se týkají bank, ukazuje strukturované propojení sítí, nová kategorie vedení uživatelů informačními systémy a schematické zpracování informací. Banky by měly budovat své informační systémy co nejefektivněji, bez toho, že by snad proces jejich vývoje ignorovaly. Důležitá je bezpečnost informačního systému. Těžiště bezpečnosti je v hardware /PC, výpočetní centrum/ a software.

3. Účetnictví jako základ informačního systému banky

Základním informačním pramenem pro oblast bankovního managementu je účetnictví bank. Je to proces zápisu, klasifikace, sumarizování, vykazování a výkladu finančních údajů banky, který poskytuje informace o:

- finanční situaci a hospodářském výsledku,
- úspěšnosti bankovního managementu,
- zajišťování dlouhodobé stability,
- výkonnosti banky,
- schopnosti dlouhodobé likvidity.

Účetní informace jsou určeny pro externí a interní uživatele.

Interními uživateli jsou zejména:

- *vedoucí pracovníci banky* - potřebují informace pro řízení, plánování, rozhodování, kontrolu a předvídání ekonomického vývoje,
- *zaměstnanci banky* - potřebují informace pro posouzení stability banky a její schopnosti vyplácet mzdy.

Externími uživateli jsou zejména:

- *vlastníci* - sledují svůj ekonomický prospěch, tj. výnosnost prostředků, které vložili do bankovního podnikání,
- *věřitelé* – zajímají je informace vhodné k posouzení bezpečnosti svých do banky vložených prostředků, případně k posouzení návratnosti úvěrů poskytnutých bance,
- *potencionální investoři* – potřebují informace pro rozhodnutí, zda mají do banky investovat své prostředky,
- *vláda a její orgány* – potřebují informace týkající se řízení finanční a daňové politiky státu, pro daňovou kontrolu, pro státní statistiku apod.

Účetnictví plní tyto funkce:

- *informační* – poskytuje potřebné informace pro interní a externí uživatele,
- *registrační* – vede soustavné zápisy o podnikových jevech,
- *důkazní* – poskytuje důkazní prostředky při sporech,
- *daňové* – je základem pro vyměření daňových povinností,
- *řídící* – jeho prostřednictvím vedoucí manažeři skládají účty vlastníkům,
- *vnitropodnikovou* – poskytuje informace pro bankovní rozhodovací procesy.

Účetnictví bank je systém založený na rigorózních metodických principech a obecně uznávaných zásadách, směřujících k tomu, aby podávalo věrný obraz skutečnosti. V současné době je v SR vedený na základě Mezinárodních standardů finančního vykazování.

4. Informační potřeby managementu banky a manažerské informační systémy

Nejnovější trendy vývoje bankovníctví si vyžadují novou kvalitu řízení banky podloženou tomu odpovídající kvalitou informačního systému banky.

Vlastnosti informace pro potřeby bankovního managementu by měly být:

- přehledné a jasné, uvedené v logické struktuře, doplněné krátkým a výstižným výtahem obsahujícím shrnutí, závěry a doporučení,
- přiměřené dané potřebě,
- spolehlivé, tedy správné, přesné a úplné,
- srovnatelné, tedy s možností srovnávat své informace s odpovídajícími informacemi buď z jiného období nebo z jiné banky,
- poskytnuté včas, aby umožnily příslušná rozhodnutí, opoždění informací často způsobuje rozsáhlé ztráty.

Management by měl vyhledávat všechny dostupné, často i neformální zdroje informací. Počítačové systémy jsou sice pro banky důležité, ba nepostradatelné, nejsou však zdaleka jediným zdrojem informací. Hlášení, telefonáty, návštěvy, porady, rozhovory se zaměstnanci, prostá pozorování, to všechno je potřebné v co nejvyšší míře využívat.

Na první pohled se zdá, že pro management banky jsou potřebné zejména finanční informace operativního charakteru. Stejně důležité jsou však i nefinanční informace nebo informace zaměřené na budoucnost.

Informace důležité pro management banky:

- *informace o vývoji trhů*, případně jeho prognózy, segmentace trhu, analýza objemu a povahy dílčích trhů,
- *analýzy domácí měny i měn cizích*, nezbytné pro posouzení inflačního vývoje, případná rizika pohybu devizových kurzů,
- *makroekonomický vývoj*, důležitý pro posouzení ekonomického prostředí, ve kterém banka působí a podstatně ovlivňuje podmínky pro její jednotlivé produkty,
- *technologický vývoj* významný pro posouzení technického způsobu realizace některých produktů,
- *demografické analýzy*, často velmi důležité pro potřeby vývoje bankovních produktů,
- *změny zákonných norem*, nařízení úřadů, centrální banky apod., které podstatným způsobem ovlivňují rozhodnutí bankovního managementu v nejrozličnějších oblastech.

Rostoucí potřeby informací pro management banky způsobily, že podstatnou součástí bankovního informačního systému je v čím dál větší míře **manažerský informační systém**. Je to informační systém poskytující vedoucím pracovníkům komplexní informace nezbytné pro

rozhodování a řízení na všech řídicích úrovních, schopný integrovat data a informace z dílčích informačních systémů používaných v bance.

Úspěšně vytvořený a zavedený manažerský informační systém má poskytovat informace pro plánování na nejvyšší úrovni, pro rozhodovací proces a řízení rutinních operací.

Informace poskytované manažerským informačním systémem:

- o celkovém stavu banky a jejím postavení na trhu,
- o finančních rizicích banky ve vztahu k jejímu kapitálu,
- o ziskovosti za banku jako celek, ale i ve struktuře jednotlivých obchodních míst, klientů a produktů,
- o složení aktiv a pasiv,
- o podrozvahových pozicích banky a jejich tržních hodnotách,
- o vztahu příjmů a výdajů k bilančním parametrům,
- pro alokaci nákladů a výnosů,
- pro alokaci kapitálu,
- pro oceňování vnitřních zdrojů apod.

Manažerský informační systém nenahrazuje ostatní informační systémy banky, není nezbytným předpokladem ani pro realizaci bankovních obchodů. Jeho cílem je integrovat všechny dostupné informace, třídit je podle stanovených pravidel a algoritmů, zpracovávat je a poskytovat manažerům banky jako podklad pro jejich rozhodování.

Použitá literatura:

KOLEKTIV AUTORU. Organizace řízení banky. Praha: Bankovní institut, a.s., 1997, 130 str.

KOLEKTIV AUTORU. Finanční řízení bank. Praha: Bankovní institut, a.s., 1997, 341 str.

PETRJÁNOŠOVÁ, B. Bankovní management. Brno:ESF MU, 2004.124 str.

PETRJÁNOŠOVÁ, B. Bankovníctví II.Brno:ESF MU,2004, 80 str.

Zákon o bankách a opatření centrální banky